

คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

โดย
หลวงประดิษฐ มนูญรวม

(ปรีดี พนมยงค์)

(ต่อจาก เล่ม ๘)

มาตรา ๓๘

ใน กรณีดังจะ กล่าวต่อไปนี้ หณมีสามมี
ยอมทำการอันผูกพันส่วน ของตน ในสิน บริ-
คณห์ได้โดย มิพักต้องได้รับอนุญาต ของสามมี
คือ

(๑) เมื่อเป็นการไม่แน่นอน ว่า สามมียังมี
ชีวิต อยู่ฤตายแล้ว

(๒) เมื่อสามมีได้ สละละทิ้งตน

(๓) เมื่อสามมีถูกศาลสั่งแสดงให้เป็นคน
ไร้ความสามารถ ฤเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) เมื่อสามีกดจรีตต้องเข้าอยู่ในโรง
พยาบาล เพื่อพิทักษ์รักษา

(๕) เมื่อสามีกดจรีตต้องคำพิพากษาลงอาญาจำ
คุก ปีหนึ่งขึ้นไป ถ้าอาญาแรงกว่านั้นและ จำ
ลงรับโทษอยู่

คำอธิบาย

ตามมาตรา ๕ หึงมีสามีอาจที่จะ กระทำ
กิจการ อันผูกพันส่วน ของ ตนใน สิ้น บริคณห์
ได้ ตาม กรณี ที่ระบุ ไว้ใน คำว่า "ส่วน
ของตนในสิ้น บริคณห์" นี้ หมาย ความ ถึง
ส่วนซึ่งหึงมีสิทธิที่จะได้รับ กล่าวคือเจ้าหนี้
จะมีอำนาจได้รับชำระหนี้จากสินบริคณห์ก็แต่
เท่าจำนวนส่วนของหึงเท่านั้น ใน เรื่องนี้จำ
ต้องอาศัยหลักเกณฑ์ ในกฎหมายลักษณะ ผัว
เมีย เช่น ก. เป็น ภรรยาข. มี สิน เดิม ฝ่าย ละ
๓๐๐ บาท และมีสินสมรส อีก ๓๐๐ บาท รวม
ทั้งสองฝ่าย ๕๐๐ บาท ดังนี้ ส่วน ของ ก. ใน

สินบริภัณฑ์ คือ สินเดิม ๑๐๐ บาท สิน สมรส
๑ ใน ๓ เท่ากับ ๑๐๐ บาท รวมสินเดิมและสิน
สมรส ของ ก. ๒๐๐ บาท เพราะฉะนั้น ก. อาจ
ทำการ โดยไม่ได้รับ อนุญาตจากสามี และ
การทำไปนั้น ย่อมผูกพันสิน บริภัณฑ์ แต่
เพียง ๒๐๐ บาท อันเป็นส่วน ของ ก. ในกร-
ณีย์ ดังต่อไปนี้

อนุมาตรา ๑) เมื่อเป็น การไม่แน่นอนว่า
สามียังมีชีวิตอยู่ ฤๅตายแล้ว

ข. สามี ก. ออกจากบ้านไป เมืองจีน เมื่อ
วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๗ แต่นั้น มาไม่ได้
รับข่าวคราวว่ายังมีชีวิตอยู่ หรือตายแล้ว

ให้ เทียบดูใน เรื่อง สาบสูญ ตั้งแต่มาตรา

๕๓-๖๗

อนุมาตรา ๒) เมื่อสามีได้ สละละทิ้ง ตน

ข. ได้ สละ ก. ไปโดยไม่ เลี่ยง ดู ก. ฉะนั้น

ภรรยา

อนุมาตรา ๓) เมื่อสามี ถูก ศาลสั่ง แสดง
ให้เป็นคนไร้ความสามารถ ฤๅเสมือนไร้ความ
สามารถ

เช่น ข. ถูกศาลแสดงว่า เป็น คนไร้ความสามารถ เพราะวิกลจริต ให้คุมมาตรา ๒๕ หรือ

ข. ถูกศาลแสดงว่าเสมือนไร้ความสามารถ เพราะกายพิการ ฯลฯ ให้คุมมาตรา ๓๔
อนุมาตรา ๔) เมื่อ สามีวิกลจริต ต้อง เข้า
อยู่ในโรงพยาบาลเพื่อพิทักษ์รักษา

เช่น ข. เป็นคนวิกลจริต แต่ไม่มีผู้ใดขอ
ให้ศาลแสดงว่าเป็นคนไร้ความสามารถ ข.
ต้องเข้าอยู่ในโรงพยาบาลเพื่อรักษา

อนุมาตรา ๕) เมื่อสามีต้องคำพิพากษาลง
อาญาจำคุก ปีหนึ่งขึ้นไป ฤๅอาญาแรง กว่านั้น
และกำลังรับโทษอยู่

เช่น ศาลตัดสิน จำคุก ก. ๑๐ ปี และ ก.
ยังไม่พ้นโทษนั้น

อนึ่งที่ว่า อาญาแรงกว่านั้น น่าจะ หมายถึง
ประเภท ของโทษที่แรงกว่า สำหรับกฎหมาย
ไทย ก็คือการประหารชีวิต แต่เมื่อ สามีต้อง
ประหารชีวิตแล้ว การเป็นสามีภรรยาที่ขาด
ออกจากกัน ภรรยาที่กลับ มีฐานะ เหมือน บุค

กลธรรมดา และบรรลุนิติภาวะ ฉะนั้นจึงไม่มี
ปัญหา

แต่ในกฎหมาย ฝรั่งเศส การจำขังมีหลาย
ชนิด ซึ่งเบาหรือ แรงกว่ากันได้ เช่นการ
จำขังให้ทำงานหนัก (ตราโวล์ฟอ์เชล์) เป็น
อาชญาที่แรงกว่า การจำคุกตามธรรมดา

หญิงมีสามี อาจทำ พันธกรรม ว่า ด้วย ส่วน
ของตนในสินบริภคณ์ได้ มีพักต้องได้อนุญาต
ของสามี

คำอธิบาย

ตามมาตรานี้ หญิงมีสามี มีสิทธิที่จะทำ
พันธกรรมว่าด้วย ส่วน ของ ตนใน สินบริภคณ์
โดยไม่จำต้องได้รับอนุญาตของสามี อย่าง
ไร เรียกว่า "ส่วนของตนในสินบริภคณ์" นั้น ได้
ให้อุทาหรณ์ มา แล้ว ใน คำอธิบาย มาตรา ๓๕
เหตุที่กฎหมาย ได้ยอมให้ หญิงมีสิทธิเช่นนี้ ก็
เพราะเหตุว่า

(๑) พันธกรรมนั้น จะใช้ได้ก็ต่อ เมื่อ
ผู้ทำได้ตายไปแล้ว หรือเท่ากับ เป็นการให้
เมื่อขาดจากกัน แล้ว เมื่อกันแล้ว ทรัพย์สิน ส่วน
ของ หญิง ใน สินบริภคณ์ ก็แยกออกจากส่วน

ของสามี่ จึงไม่เป็นการทำให้สามี่ต้องเสียอำนาจไปอย่างไร

(๒) การให้ทรัพย์สิน โดยพินัยกรรมนั้น ควรเป็นไปตามความพอใจของผู้ทำ จึงไม่ควรที่จะให้หญิงต้องถูกอยู่ในที่บังคับของสามี่ในเรื่องนี้

มาตรา ๔๑

ถ้าหญิงมีสามีได้รับอนุญาตของสามีให้
ทำกิจการค้าขาย อันใด อันหนึ่ง แยก เป็น ส่วน
หนึ่ง ต่างหากแล้ว จะทำนิติกรรม และ วรรค
คดีอย่างใด ๆ ภายในขอบแห่งกิจการค้าขาย
อันนั้น ก็หา จำเป็นต้องมีอนุญาตของ สามีอีก
ชั้นหนึ่งไม่

ถ้าหญิง นั้น ทำ กิจการ ค้าขาย เช่นนั้นด้วย
ความรู้เห็นของ สามี และสามี ก็มีได้ ทักท้วง
ประการใดไซร้ ท่าน ให้ถือว่าสามีได้อนุญาต
แล้วโดยปริยาย

อนึ่งกรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม หญิงมีสามี
จะทำการผูกพัน ถึง สิ้น บริคนห์ได้แต่เฉพาะ
เพียงที่เป็นส่วนของตนเท่านั้น

คำอธิบาย

ตามมาตรา ๔๑ พอ เทียบ ได้กับ ใน เรื่อง ผู้
เยาว์ซึ่งได้รับ อนุญาต ให้ทำการค้าขาย ให้ดู

มาตรา ๒๗ - ๒๘ ข้างต้น

จะเพาะเหิงมีสามีนั้น อุทาหรณ์มีดังต่อไปนี้

วรรค ๑ ก. ภรรยา ได้รับอนุญาตจาก ข. สามี เป็นลายลักษณ์อักษร ให้ตั้งร้านขายผ้าแยกออกจากสามี ดังนี้ ก. จะซื้อผ้าขายผ้าจ้างลูกจ้าง พ้องลูกหนี้ที่ยังไม่ชำระราคาค่าผ้าก็ได้โดยไม่ต้องรับอนุญาตจาก ข. สามี

วรรค ๒ ก. ตั้งร้านขายผ้า ข. สามีกี่ทราบ ไม่คัดค้าน หรือทักท้วง ดังนี้ ถือว่า ข. อนุญาตโดยปริยาย

วรรค ๓ ก. เหิงมีสามีเป็นลูกหนี้ ค. ๕๐๐ บาท ค่าผ้า ดังนี้ ก. จะพ้อง ก. ได้ก็แต่ส่วนของ ก. ในสินบริกณฑ์ (เช่น ๒๐๐ บาทตามอุทาหรณ์ข้างต้นได้มาตรา ๓๕)

มาตรา ๔๒

สามีจะถอนคืนฤๅจำกัดข้ออนุญาตอันตน
ได้ให้ไว้นั้นก็ได้ แต่การถอนคืนฤๅจำกัด
เช่นว่านั้นหาอาจจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลผู้
ทำการโดยสุจริตได้ไม่

คำอธิบาย

ตามมาตรา ๔๒ กฎหมายประสงฆ์ที่จะมิให้
สามี อ้างการถอนคืนหรือการจำกัดอนุญาตขึ้น
เป็นข้อต่อสู้คนภายนอกโดยสุจริต เช่น ข.
อนุญาตให้ ก. ภรรยา ทำการค้าขายสาร ครั้น
แล้ว ข. ได้ถอนคืนอำนาจของภรรยาเสียโดย
ไม่เปิดเผยต่อคนภายนอก. คนภายนอกอาจ
ที่จะเสียเปรียบได้ คืออาจที่จะหลงทำความ
ติดต่อกับภรรยา กฎหมาย จึงจำเป็นต้อง
ป้องกันอย่างไรเรียกว่า “สุจริต” นั้น ได้
อธิบายมาแล้ว ในมาตรา ๕ เพราะฉะนั้นใน

ที่นี้จะขอให้ดูอาหารดังนี้

๑) ข. อนุญาตให้ ก. ภรรยา ทำการค้า
เข้าสาร ภายหลัง ข. ถอนคืนอนุญาตนั้นเสีย
แต่ ก. ยังไปซื้อเข้าสาร ค. มาอีก ๕ กระสอบ
ดังนี้ ถ้า ก. รู้ว่า ข. ได้ถอนคืนอนุญาตเสีย
แล้ว ค. จะฟ้อง ก. ให้รับผิดชอบพันต่อสินบริ-
คณหรือไม่ได้

๒) ข. อนุญาตให้ ก. ภรรยาทำ การ ค้าเข้า
สาร แต่สั่ง ก. ไว้โดยคนภายนอกมีอาชรั
ว่า ถ้า ก. จะซื้อเข้าสาร มีราคาเกินกว่า
๑๐๐ บาทแล้ว ต้องได้รับความยินยอมจาก
ข. ดังนี้ ภายหลัง ก. ไปซื้อ เชื้อเข้าสาร
จาก ค. ราคา ๕๐๐ บาท โดย ค. ไม่รู้ถึงข้อ
จำกัดเช่นนั้น ค. มีสิทธิ์ฟ้อง ก. ให้รับผิดชอบใน
สินบริคณห์ส่วนของ ก. ได้ เพราะ ค. เป็น
ผู้ทำการโดยสุจริต

ทั้งนี้เห็นได้ว่า การถอนคืนหรือจำกัด
อนุญาต ของ สามีนั่น จะต้อง กระทำ โดย
เปิดเผยและ แสดงให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง กับ

ภรรยาทราบ และเข้าใจว่า การประกาศใน
หนังสือพิมพ์เท่านั้น ยังไม่เป็นการเพียงพอ
นอกจากจะพิสูจน์ได้ว่า คนภายนอกได้ทราบ
ตาม ข้อความที่ ปรากฏ ใน หนังสือพิมพ์ นั้น
(เทียบ ตาม คำพิพากษา ศาล อุทธรณ์ ฝรั่งเศส
ตั้ง อยู่ ณ จังหวัด ดูเออร์ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม
ค.ศ. ๑๙๔๖ ซึ่งอ้างข้างต้น)

มาตรา ๔๓

ถ้าสามี่หน่วงฤถอนการอนุญาตโดยปราศ
จากเหตุอันสมควร หญิงมีสามี่จะร้อง ขอ ต่อ
ศาลเพื่อ สั่งอนุญาตให้ตนจัดการแก้ ส่วน ของ
ตนในสินบริกณห้ก็ได้

เวลา พิจารณา คำ ร้อง ต้อง เรียก สามี่มาสู่
ศาลด้วย

เมื่อศาลเห็นว่าการนั้นจะเป็นคุณประโยชน์
แก่หญิงนั้น จะออกคำสั่งอนุญาตก็ได้ และ
ศาลจะถอนคืน ฤ จักัด ข้อคำสั่ง อนุญาต นั้น
เมื่อใดก็ได้ ตามแต่จะเห็นสมควร

คำอธิบาย

มาตรานี้ บอ้งกัน มิให้หน่วง หรือถอนการ
อนุญาตแก่หญิงโดย ปราศจากเหตุอันสมควร
อุทาหรณ์ ๑) ก. ผู้ชำนาญการตัดเสื้อได้
แต่งงานเป็นภรรยาข. ก. ได้ขออนุญาตข. ตั้ง
ร้านตัดเสื้อ ข. ไม่อนุญาตโดยไม่มีเหตุอันใด
ก. อาจร้องต่อศาล เพื่อสั่งให้ตนตั้ง ร้านตัดเสื้อ

อันจะผูกพันในสินบริคณห์ ส่วนของ ก. เมื่อ
ศาลเห็นสมควรว่า การตั้งร้านตัดเสื้อเป็น
คุณประโยชน์แก่ ก. กับทั้ง ก. ก็ชำนาญใน
การนั้นอยู่แล้ว ดังนั้น ศาลจะส่งอนุญาตโดย
มีจำกัดหรือไม่ขอจำกัดก็ได้ การพิจารณา
คำร้องศาลต้องเรียก ข. สามีมาสู่ศาลด้วย

๒) ถ้าความปรากฏขึ้น ภายหลังว่า การ
ตัดเสื้อของ ก. มีแต่จะขาดทุน ดังนั้น ศาลอาจ
ถอนคืนคำสั่งที่อนุญาตนั้นได้

ภาคนิติศาสตร์บัณฑิตย์

หมายเหตุของบรรณาธิการ

ดอกเตอร์แอล.คูปลาต ผู้อำนวยการแผนก
วิชาแห่งสถานนิติศึกษา ได้กรุณาส่งหัวข้อว่า
ด้วยแผนการศึกษา กฎหมายปกครองมา
ยังเราแล้ว บัดนี้ยังอยู่ในระหว่างแปลเป็น
ภาษาไทยเมื่อเสร็จแล้วเราจะได้นำลงต่อไป

คำอธิบายเศรษฐกิจวิทยานี้ เราได้นำลงมา
หลายเล่มแล้ว จึงจะขอเปลี่ยน เป็นกฎหมาย
ปกครองเสียบ้างชั่วคราว

กฎหมายปกครองที่ลงในเล่มนี้ก็คือ คำ
อธิบายความหมายของกฎหมายปกครองแห่ง
ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งศาสตราจารย์โยโรดะชูโอ
ดา ได้แต่งขึ้นไว้เป็นภาษาฝรั่งเศส เราเห็น
ว่าเป็นหัวข้อที่ควรทราบ สำหรับผู้ที่ศึกษา
กฎหมายปกครอง จึงได้จัดแปลใจความ
นั้นขึ้นสู่ท่านผู้อ่าน